

УДК 327.56 К78

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.38.24>

ЗЛОЧИННІ НЕДЕРЖАВНІ АКТОРИ В КОНТЕКСТІ НАРКОТРАФІКУ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Анастасія Красношлик

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Інститут міжнародних відносин

вул. Юрія Іллєнка, 36/1, 04119, м. Київ, Україна

Наркотрафік – суттєвий пункт концепції девіантної глобалізації, адже в сучасному світі наркотики можна сміливо назвати глобальною звичкою. Вони наділені характеристиками, яких не мають жодні інші нелегальні товари, що робить їх ще привабливішими для багатьох акторів та зручнішими для глобалізаційних процесів. Отже, явище наркотрафіку наділене унікальними рисами, які впливають на міжнародні відносини та глобалізований світ. У статті розглядається один з найвагоміших наслідків наркотрафіку – поява недержавних акторів, наділених ресурсами для розвитку злочинної діяльності.

Важливою рисою сьогодишніх міжнародних відносин, яка впливатиме як на міжнародну безпеку, так і на наркотрафік, є існування мікровлади. Сама історія наркотогівлі обертається навколо децентралізації та збільшення чисельності акторів. Як глобалізація розділила владу між акторами, так і наркотрафік віддзеркалив той самий тренд. У ході дослідження ми дійшли висновків про те, що наркотогівля та міжнародна безпека залишатимуться переплентеними в світі фрагментованого суверенітету, перехресних союзів та множинних типів акторів.

Отже, акцент на міжнародній арені послідовно зміщується з конфліктів між державами-націями на конфлікти між такими акторами. В даному випадку слабкий може кинути виклик сильнішому та виграти, адже турбулентність, яку він створить в результаті своєї діяльності, розворушить кордони між країнами. Наркотики виступають і бартером, і валютою, і продуктом споживання, адже неурядові насильницькі угруповання заробляють гроші на наркотогівлі, об'єднуються з іншими наркотогівцями та як індивідуальні особи споживають наркотики. Транснаціональні злочинні організації продовжуватимуть корумпувати держави та підривати їхнє управління прибутками, заробленими від продажу наркотиків. Інтеграція всесвітньої мережі створить по всій планеті десятки тисяч нових акторів, а влада опиниться в багатьох руках. Це спровокує появу нових викликів міжнародній безпеці.

Ключові слова: наркотрафік, наркотогівля, мікровлада, транснаціональна злочинність, тероризм, девіантна глобалізація, політичні об'єднання, недержавні актори, міжнародні відносини.

Наркотрафік – неврегульована та некоординована міжнародна індустрія, яка здатна об'єднувати розрізнені нації, підриваючи їхній внутрішній лад. Так, уряди опиняються під впливом глобальної злочинної індустрії, недержавних угруповань та кримінальних груп. Це позбавляє їх влади, авторитету та легітимності, тому *актуальність* даної теми вкрай висока для стабільного співіснування акторів на міжнародній арені та економічного і політичного розвитку держав-націй.

Мета статті полягає в розгляді організацій та угруповань, що діють як в рамках окремих країн, так і на транснаціональному рівні. Ми розглянемо те, яким чином ресурси, отримані від наркотогівлі, використовуються для ескалації та подовження тривалості конфліктів і турбулентності в міжнародних відносинах, а також вплив таких ресурсів на міждержавні війни та міжнародну безпеку. Отже, завданням даної публікації вважаємо детальний аналіз та класифікацію таких акторів та дослідження їхнього впливу на міжнародні відносини.

Еволюція наркоторгівлі та її динаміка не лише призводить до утворення наркодержав та впливає на їхню дієздатність, але й провокує появу та діяльність недержавних акторів, які також беруть активну участь у наркобізнесі.

Такі насильницькі недержавні актори, як кримінальні синдикати, партизанські угруповання, повстанці, народні ополченці та терористи, на думку Мітчел Рот та Мурата Севера [1, с. 903], мають такі спільні організаційні риси:

- 1) вони всі задіяні в нелегальній діяльності та потребують аналогічних ресурсів;
- 2) вони вдаються до надмірної жорстокості або до її загрози;
- 3) вони практикують викрадення людей, вбивства та витребування;
- 4) вони діють секретно;
- 5) вони протестують проти держави та законів (окрім випадків, коли самі їх профінансували);
- 6) вони мають «резервних» лідерів та солдатів;
- 7) вони володіють високим рівнем адаптивності, гнучкості, а також мають швидку реакцію на нововведення;
- 8) вони становлять загрозу глобальній безпеці;
- 9) вихід з групи одного з її членів здебільшого завершується його смертю.

Крім цього, вони мають мережеву структуру, беруть участь в розмаїтті прибуткових злочинних заходів, а також активно використовують переваги інтернету для масштабування своїх операцій. Саме через їхню структуру та такий вид оперативної діяльності їх часто називають темними мережами [2, с. 39].

Однак схожість завершується на їхній методиці, бо мотиви у всіх цих організацій різні. Злочинні угруповання прагнуть отримати прибутки від нелегальних підприємств для особистого збагачення їхніх членів. Інші типи недержавних організацій інвестують отримані гроші з метою досягнення своїх політичних цілей. Отже, для злочинних угруповань гроші – це мета, для інших – лише інструмент для її досягнення. Насильницьке протистояння уряду робить всіх терористів та біженців злочинцями, але не всіх злочинців біженцями й терористами.

Ще одна ключова відмінність між кримінальними угрупованнями та політично вмотивованими організаціями полягає в наявності консенсусу щодо їхнього визначення.

Міжнародна спільнота одностайно погоджується з визначенням організованої злочинності, зокрема транснаціональної. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [3] пропонує перелік елементів, що формують транснаціональну організовану злочинну групу та види злочинів, які вона коїть.

Євросоюз та інші регіональні організації також мають схожі думки щодо меж організованої злочинності. Проте аналогічного документу, підписаного ООН та більшістю країн, щодо визначення діяльності партизанських загонів, біженців, або терористичних організацій немає. Через політичні розбіжності у ставленні різних країн до легітимності вимог та оцінки діяльності насильницьких недержавних акторів, які просувають політичні цілі, обговорення прийнятного визначення тероризму триває з 11 вересня 2001 року. Такий стан речей гарно описаний таким гаслом: «Терорист для одного – борець за свободу для іншого». Фактично існує більше сотні визначень тероризму. Ще менше погодженості існує щодо визначення бойовиків, воєнізованих угруповань, груп самозахисту. Хоча наукове товариство й не досягло консенсусу щодо визначення політично вмотивованих, насильницьких недержавних акторів, існують спільні елементи, що їх об'єднують. Групи повстанців прагнуть підірвати статус-кво країни або протистояти державі-окупанту шляхом організованого насилля та пропаганди. Партизани – більш явна сила, що носить уніформу

та прагне формального визнання у якості військових, пов'язана з політичним апаратом повстанців. Терористичні організації з метою досягнення політичних цілей застосовують насилля або загрозу насилля, щоб викликати жах у населення. Так, організація «Хезболла» і подібні до неї організації розвивають наркоторгівлю, масштабують її на сусідні регіони та викликають турбулентність на внутрішньому і зовнішньому рівнях, послаблюють урядові установи та громадянське суспільство. Зв'язок між наркотрафіком та насильницькими недержавними акторами грає вагомую роль на арені міжнародної безпеки.

Ці групи здатні перемішуватися одна з одною та набувати нових характеристик. Група повстанців може вдатися до тероризму, а терористи можуть стати частиною партизанської організації. Департамент оборони США [4] відносить їх до категорії незаконних сил, які не належать до національних збройних сил, визнаних світовою спільнотою націй.

Бойовики, воєнізовані угруповання та організації самозахисту не класифікуються як незаконні сили, але мають з ними багато схожих рис. Це групи, які формально не належать до національних армій визнаних на міжнародній арені країн, але можуть мати з ними спільні організаційні зв'язки.

Наприклад, члени таких груп можуть бути нинішніми чи колишніми членами державних військ та володіти відповідною військовою підготовкою. Вони також можуть отримувати зброю та інформацію з державних джерел. Від повстанців, бойовиків та терористів їх відрізняє акцент на оборону в їхній ідеології. Так, ці угруповання радше захищатимуть суспільство, аніж нашкодять йому.

Прикладом перетину цих угруповань в одному об'єднанні може бути організація «Хезболла». Вона виступає в таких категоріях: терористична організація, збройне об'єднання, політична партія та суспільна організація. Вона також глибоко пов'язана з ліванськими політичними силами, як і з військовими. Неточність визначень політично мотивованих, насильницьких недержавних акторів загострюється ще й їхньою участю в злочинних акціях, наприклад, таких, що були виявлені під час операції «Титан». Більшість груп, визнаних США закордонними терористичними організаціями, глибоко пов'язана з наркотрафіком як засобом фінансування своїх операцій [5, с. 17].

Завершення «Холодної війни» та відповідь на атаки 11 вересня призвели до майже повного зникнення державного фінансування терористичних груп. Лише три країни – Іран, Судан та Сирія – залишилися в переліку американського уряду як держави – спонсори тероризму.

Аби уникнути плутанини з класифікацією, можна використовувати поняття «гібридні групи», що вважаються організаціями повного спектру послуг та набувають політичних і злочинних характеристик або є політично вмотивованими недержавними угрупованнями, що деградували до організованої злочинності як першопричини своєї діяльності [6, с. 47].

Активна діяльність таких груп в рамках наркобізнесу стала типовою характеристикою міждержавних конфліктів 21 століття. Пітер Андреас зазначає: «Успіх у битві значно залежить від успіху в злочинному бізнесі» [7, с. 549].

На початку 2000-х років наркобізнес досяг етапу, коли 95 відсотків світового виробництва важких наркотиків відбувалося в контексті збройних конфліктів. До того ж Філіп ле Бійон у своїй роботі «Політична екологія війни: природні ресурси та збройні конфлікти» [8, с. 111] дійшов висновку, що громадянські війни набагато частіше виникають між країнами-виробниками та країнами-посередниками, ніж між країнами, які не мають стосунку до наркотрафіку. Політична нестабільність вірогідніше за бідність призведе до вирощування наркокультур. Наприклад, в Афганістані рівень торгівлі опіумом вищий не там, де бідніше населення, а в тих районах, де постійно оперує Талібан [9].

Організації, задіяні в наркотрафіку, використовують його не лише як джерело фінансування, але й як інструмент у боротьбі зі своїми опонентами.

Існування подібних угруповань в крихких несамодостатніх країнах також впливає на їхню подальшу долю та розвиток.

Недідздатним державам складно дотримуватися прав і свобод людини, а також контролювати верховенство права. Судові інститути зазвичай скомпрометовані та корумповані, а нелегальна торгівля лише виграє від такого стану речей, адже вона залишається безконтрольною та безкарною. Отже, антикорупційна політика в такій країні перетворюється на військові спроби придушення наркопритонів та патрулювання в особливо небезпечних районах. Інколи урядам доводиться оголошувати надзвичайний стан та закривати очі на конституційні гарантії, аби хоча б частково захистити громадян [10]. На жаль, в багатьох країнах наркотрафік здатний ефективно протистояти таким урядовим спробам та укладає з ними домовленості: в обмін на зменшення насилля картелі отримують ширші можливості розвитку торгівлі та ще глибше проникають в легітимну систему. У Тринідаді та Тобаго у лідерів наркобанд навіть беруть інтерв'ю та ставляться до них так, наче вони громадські лідери. А в Сальвадорі деякі з них навіть виголошували онлайн-промови з тюремної койки з пропозиціями щодо політичного розвитку країни [11].

Злочинні угруповання, що займаються наркотрафіком, використовують на свою користь інфраструктурні проекти, профінансовані зовнішніми організаціями та іноземними країнами. Гарним прикладом є проєкт кільцевої дороги в Афганістані. Двоповерхове шосе довжиною 2200 км, яке об'єднує найбільші міста Афганістану, профінансували та збудували декілька держав. Воно вважалося центральним об'єктом в проєкті розбудови афганської інфраструктури для зміцнення комунікації між населенням. Але, крім комунікацій, нові шляхи значно покращили ефективність поставок героїну та кокаїну [12, с. 25].

Країнам, в яких оперує наркотрафік, притаманні міста із закритими зонами, в яких урядовці витісняються місцевими брокерами та повною відсутністю порядку. Вони досить дієво поєднують легальний та злочинний світи як посередники для транспортування людей, капіталу та товарів. Роберт Банкер та Джон Салліван доповнили концепцію таких здичавілих міст [13]. Вони, зокрема, описують їх як такі, що «деінституціоналізувалися» чи повністю зруйнувалися, а потім «реінституціоналізувалися» навколо економічних, соціальних та владних інтересів злочинних організацій.

Наприклад, Сьюдад дель Есте – місто, яке знаходиться на перетині Аргентини, Бразилії та Парагваю. Це міжнародна схованка для контрабандистів, фальшивомонетників, гангстерів та терористів. Хезбола, нігерійські злочинні угруповання та китайські тріади вільно співпрацюють з цим містом, незважаючи на свої легальні уряди. З огляду на стрімку урбанізацію планети, половина населення якої проживає в містах, явище здичавілих міст стає надзвичайно важливим та актуальним.

Здичавілі міста та лабіринт їхньої географії, комплексна соціологія та тіньова економіка вдало залишаються поза радарми національних урядів. Ці міста слугують владними осередками для транснаціональних злочинних підприємств. Тюрми, замість того щоб бути установами правопорядку, стали осередками політичної та соціальної влади. Сильна динаміка наркотрафіку повністю ліквідувала сприйняття в'язниць як символу державного контролю. Вони радше слугують корпоративними штаб-квартирами для злочинців, які беруть участь в міжнародній кримінальній діяльності, підриваючи тим самим державу, в якій вони знаходяться [14, с. 158].

Більшість сучасних війн є внутрішньою та має жорстку асиметрію, де одна сторона керує урядовою національною гвардією, а інша – нерегулярними військами. Сьогод-

нішні війни структурно відрізняються від традиційних і масштабних міждержавних війн, адже вони здебільшого фокусуються на політичних, соціальних, економічних, релігійних та психологічних вимірах конфлікту. Аби мати вплив у цих сферах та компенсувати відсутність регулярної армії, агресивні недержавні актори звертаються до наркотрафіку як засобу швидкого набуття ресурсів.

Особливу увагу варто звернути на посередників, які представляють ще один різновид мікровлади, бо слугують ланкою між розмаїттям транснаціональних загроз та сприяють появі нових наркодержав, підриву слабких країн, розладу громадського здоров'я та зростанню злочинності в кіберпросторі. Такі злочинці володіють високими технічними вміннями та специфічними знаннями місцевих юрисдикцій, що дає їм змогу полегшувати налагодження зв'язків між транснаціональними злочинними організаціями, терористами та повстанцями. Вважаємо ефективним вироблення типології посередників за мотивацією (особисте збагачення і політична мотивація, а також їхні «гібридні» форми, рівень їхньої транснаціональності і міжнародної мобільності).

Отже, діяльність наркотрафіку стимулює появу численних недержавних акторів, які завдяки прибуткам, отриманим зі своєї злочинної діяльності, стають характерними представниками мікровлади на міжнародній арені. Вони здатні діяти як у конкретній державі, так і на транснаціональному рівні, створюючи національну та глобальну турбулентність. Так, уряди багатьох країн опиняються під впливом глобальної злочинної індустрії, недержавних угруповань та кримінальних груп, що гратиме роль в їхній економічній деградації та занепаді регіонів таких країн.

Діяльність недержавних акторів, що беруть участь в наркотрафіку, прямо пов'язана з їхнім впливом на міждержавні війни та міжнародну безпеку. Справа в тому, що ресурси, отримані від наркоторгівлі, використовуються для ескалації та подовження тривалості конфліктів і турбулентності в міжнародних відносинах.

Список використаної літератури

1. Roth M.P. The Kurdish Workers Party (PKK) as Criminal Syndicate: Funding Terrorism through Organized Crime, A Case Study / M.P. Roth, M. Sever. *Taylor & Francis*. Vol. 10. 2007. P. 903.
2. Raab J. Dark Networks as Problems / J. Raab, B.H. Milward. *Journal of Public Administration Research and Theory* : J-PART. Vol. 13. 2003. P. 413–439.
3. United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto [Електронний ресурс] // United Nations Office on Drugs and Crime. 2003. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>.
4. Irregular Warfare Joint Operating Concept [Електронний ресурс] // US Department of Defense. 2007. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/joc_iw_v1.pdf?ver=2017-12-28-162020-260.
5. Shelley L.I. Dirty Entanglements Corruption, Crime, and Terrorism. *Cambridge University Press*. 2014. P. 17.
6. Bauer A. Hybridization of Conflicts. *PRISM*. Vol. 4. 2014. P. 47.
7. Andreas P. Illicit International Political Economy: The Clandestine Side of Globalization. *Taylor & Francis, Ltd*. 2004. P. 549.
8. Le Billon P. The political ecology of war: natural resources and armed conflicts. *Elsevier*. 2001. P. 562.
9. Discussion Paper: Is poverty driving the Afghan opium boom? *United Nations Office on Drugs and Crime*. 2008. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2017/12/UNODC-Is-poverty-driving-the-Afghan-opium-boom.pdf>.

10. Stevenson M. Mexico's former ruling party voted back to office / M. Stevenson, K. Corcoran. *Associated Press*. 2012. URL: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/1961159>.
11. Archibold R.C. Gangs' Truce Buys El Salvador a Tenuous Peace. *The New York Times*. 2012. URL: <https://www.nytimes.com/2012/08/28/world/americas/in-el-salvador-gang-truce-brings-tenuous-peace.html>.
12. "Voices of the Quchaqbar" – Understanding opiate trafficking in Afghanistan from the perspective of drug traffickers. *UNODC Research*. 2020. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/AOTP/AOTP_Voices_of_Quchaqbar_2020_web.pdf.
13. Bunker R.J. Integrating Feral Cities and Third Phase Cartels/Third Generation Gangs Research: The Rise of Criminal (Narco) City Networks and Blackfor / R.J. Bunker, J.P. Sullivan. *Taylor and Francis*. 2011.
14. Shelley L. I. Dirty Entanglements Corruption, Crime, and Terrorism / Louise I. Shelley. *Cambridge University Press*. 2014. P. 158.

CRIMINAL NON-STATE ACTORS IN CONTEXT OF DRUG-TRAFFICKING AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL RELATIONS

Anastasiia Krasnoshlyk

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Institute of International Relations
Y. Illienka str., 36/1, 04119, Kyiv, Ukraine*

Drug trafficking is an important issue of the concept of deviant globalization, as in the modern world drugs could be easily called "a global habit". They have features, extrinsic to other types of illegal products. It makes drugs utterly attractive for numerous actors and fit for globalization trends. That is why the phenomenon of drug trafficking owns unique features, which influence international relations and globalized world.

This article examines one of the most important consequences of drug trafficking – appearance of non-state actors with resources necessary for further development of their criminal activity.

Micro-power – is a significant trend of modern international relations, which will influence both: international security and drug trafficking. The very history of drug trade rotates around decentralization and the growth of the number of actors. Drug trafficking acts the same as the globalization, when it shares power between actors.

This research came to the following conclusions: drug trafficking and international security will be intertwined in the world of fragmented sovereignty, crossed alliances and numerous types of actors.

So, the focus of international agenda coherently moves from conflicts between the states and conflicts between actors. In such case, the weakest one is able to challenge the strongest and win, as the turbulence he will create as a result of his activity, can ruin borders between countries.

Drugs are perceived as a barter, currency and consumer product, as criminal non-state groups earn money via drug trade, unite with other criminal entities and, as individuals, consume their own product. Transnational criminal organizations will continue to corrupt states and ruin their authority with the help of profits, earned with drugs. Integration of worldwide net will create tens of thousands of new actors, and the power will be separated between them. It will provoke the emergence of new, unknown challenges to the international security.

Key words: drug trafficking, drug trade, micro-power, transnational criminality, terrorism, deviant globalization, political entities, non-state actors, international relations.